

Datum: 6. 10. 2021

Pripombe ZSSS na osnutek akcijski načrt za izvajanje resolucije o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu 2018-2027 v drugem triletnem obdobju (2021-2023), gradivo na 14. seji Sveta MDDSZ za varnost in zdravje pri delu, 29. 9. 2021

V osnutku akcijskega načrta pogrešam:

- 1) Digitalizacija monitoringa stanja varnosti in zdravja pri delu:** Skrajni čas je, da MDDSZ postane ambiciozno in zahteva digitalizacijo zbiranja podatkov o stanju varnosti in zdravja pri delu. ZSSS je v preteklih letih večkrat pisno ministrstvu predlagala sprejem zakona o zbirkah podatkov na področju varnosti in zdravja pri delu po zgledu Zakona o zbirkah podatkov s področja zdravstvenega varstva (Uradni list RS, št. [65/00](#), [47/15](#), [31/18](#), [152/20](#) – ZZUOOP, [175/20](#) – ZIUOPDVE, [203/20](#) – ZIUPOP DVE in [112/21](#) – ZNUPZ). Treba je namreč preseči stanje iz 20. stoletja, ko ostajajo podatki o varnosti in zdravju pri delu v državi nedostopnih arhivih delodajalca in izvajalca medicine dela. Zaradi tega se na primer v primeru prenehanja delodajalca lahko izgubijo ključni podatki o vzrokih poklicnih bolezni z dolgimi latentnimi dobami. Te podatke je potrebno zato začeti zbirati na nacionalni ravni s pomočjo digitalne tehnologije in s protokoli zagotoviti varnost osebnih in poslovnih podatkov. To bi bilo možno doseči na primer, če bi z zakonom zavezali delodajalca, da enkrat letno izpolni on-line obrazec z rubrikami o ključnih kazalnikih varnosti in zdravja pri delu. Kot kaže primer zbirk s področja zdravstvenega varstva, s katerimi upravlja NIJZ, je to danes izvedljivo in že utečena praksa. Že leta NIJZ pa tudi ZZS in ZPIZ upravljajo z zbirkami osebnih podatkov, v katerih je več sto milijonov podatkov. Imajo protokole, programska oprema sama analizira vnesene podatke in človek mora preveriti zgolj podatke, ki niso logični. To bi državnim organom omogočilo veliko boljši vpogled v stanje varnosti in zdravja pri delu pri slovenskih delodajalcih in s tem vodenje veliko bolj učinkovite politike. Zbirajo se naj primeroma naslednji podatki iz arhivov delodajalcev: uporaba kemikalij z mejnimi vrednostmi poklicne izpostavljenosti in število delavcev, ki rokujejo z njimi, rezultati meritev delovnega okolja in biomonitoringa, stopnje hrupa na delovnih mestih in število delavcev/delovnih mest s predpisano osebno varovalno opremo za varovanje sluha, vibracije, ..., število in resnost nezdob pri delu, za katere poklicne bolezni je bilo ocenjeno tveganje, število pravnomočno ugotovljenih poklicnih bolezni, kdo je izvajalec strokovnih nalog, kdo je izvajalec medicine dela, datum zadnje revizije ocene tveganja, je/ni izvoljeni delavski zaupnik za varnost in zdravje pri delu ipd. V Avstriji država ima na primer poimenski seznam vseh izvoljenih delavskih zaupnikov ter obdobje njihovih mandatov in Delavska zbornica jim redno na podlagi tega seznama pošilja informacije in nasvete za njihovo delo. Torej je to možno na nacionalni ravni. Menim tudi, da bi izvajalci medicine dela morali z on-line obrazci hraniti rezultate preventivnih zdravstvenih pregledov v nacionalni zbirki podatkov – enako, kot se to dela v zbirkah podatkov NIJZ za nepoklicno zdravstveno varstvo. Protokoli za varovanje osebnih in poslovnih podatkov lahko zagotovijo le dovoljen dostop do njih. Treba je spremljati rezultate ciljanih preventivnih zdravstvenih pregledov, da bomo vedeli, kako se spreminja poklicno zdravje tekom poklicne poti. Vse to naj postanejo kazalniki stanja, da bomo vedeli, ali se stanje izboljšuje ali ne. Trenutno imamo zgolj kazalnik »nezdobe/poškodbe pri delu«, pa še ta je nezanesljiv zaradi

neprijavljanja. V bistvu je edini vir podatkov o stanju letno poročilo IRSD na podlagi nadzorov pri zgolj 3 % delodajalcev letno. Celo obrazec za prijavljanje nezgod pri delu je v papirni obliki.

- 2) **Prenova predpisov:** Ker raziskava ESENER potrjuje, da so predpisi daleč najpomembnejši razlog za uvajanje ukrepov varnosti in zdravja pri delu na ravni delodajalca, je treba glavno pozornost posvetiti prenovi slovenskih predpisov:
- a. **Zakon o varnosti in zdravju pri delu (ZVZD-!):** potrebno je vanj vnesti najmanj naslednje novosti:
 - i. Določilo, da je obvezen del gradbene dokumentacije tudi elaborat o predhodnem varstvu v skladu z 25. členom ZVZD-1. Inženirska zbornica je pripravljena ta elaborat vnesti v obvezno gradbeno dokumentacijo le, če obstaja pravna podlaga v zakonu),
 - ii. Zaradi predpisov o varovanju osebnih podatkov je potrebno določiti z zakonom izjeme, kdaj je delodajalec upravičen zvedeti tiste osebne podatke delavca, ki jih potrebuje, da bi določil preventivne ukrepe za preprečevanje poklicnega obolenja. Npr. poklicni vzroki posameznikove delovne invalidnosti, rezultati biomonitoringa (delodajalec je dolžan naročiti in plačati biomonitoring, brez soglasja delavca pa ne sme izvedeti za rezultat – to je noro), katera poklicna bolezen je ugotovljena pri zaposlenem delavcu... Danes namreč vsega tega ne sme vedeti in torej ne more upoštevati pri ocenjevanju tveganja.
 - iii. ZVZD-1 naj znova določi, da minister za delo izdaja pravni osebi ali samostojnemu podjetniku posamezniku, če izpolnjuje kadrovske, organizacijske, tehnične in druge pogoje, tudi dovoljenje za izdelavo strokovnih podlag za izjavo o varnosti ter dovoljenje za usposabljanje delavcev za varno delo. IRSD v svojih letnih poročilih namreč opozarja, da je največ kršitev ravno pri teh dveh nalogah, kar pomeni, da sedanja ureditev ni učinkovita, saj ni pravne podlage za učinkovito ukrepanje.
 - iv. Raziskava ESENER 2019 je pokazala, da pri nas večino delavskih zaupnikov za varnost in zdravje pri delu izbere delodajalec namesto, da bi jih izvolili delavci sami. To je protizakonito, vendar ni sankcionirano v ZVZD-1. V ZVZD-1 je zato treba za to določiti sankcijo.
 - v. Določilo, da mora delodajalec enkrat letno v nacionalne digitalizirane zbirke podatkov vnesti zahtevane kazalnike o stanju VZD.
 - b. **Pravilnik o izdelavi izjave o varnosti z oceno tveganja:** Znova ga je treba sprejeti«. Pravilnik naj določi obvezne sestavine ocene tveganja in osnovno metodologijo izdelave. Takšna obvezna sestavina bi na primer morala biti ocenitev tveganja za nastanek poklicnih bolezní ter določitev vsebine obdobjnih preventivnih zdravstvenih pregledov, ki bodo ciljní glede na škodljivostí teh snovi in/ali procesov za zdravje delavcev. Po naših virih so ocene tveganja s temi vsebinami izjeme. Namen pravilnika naj bo izboljšanje kakovosti ocenjevanja tveganja, doseganje strateških ciljev na področju varnosti in zdravja pri delu, enoten metodološki pristop ter učinkovitejši inšpekcijski nadzor vsebine ocen tveganja.
 - c. **Prenova Pravilnika o ročnem premeščanju bremen:** Veljavni pravilnik je zastarel. Osnutek novega pravilnika je bil predstavljen na 14. seji sveta 29. 9. 2021. Kdaj in kakšen bo sprejet, še ni znano.
 - d. **Pravilnik o zahtevah za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev na delovnih mestih:**

- i. Podnebne spremembe: potrebno je novo poglavje o varnem delovnem okolju v času vročinskih valov zaradi podnebnih sprememb. Najpogostejše pritožbe delavcev zaradi delovnih razmer se nanašajo na neznosne temperature, v katerih so prisiljeni delati. Ne zadoščajo določila 25. člena veljavnega pravilnika.
 - ii. Varovanje delavcev, ki delajo na prostem tako v času vročinskih valov (npr. rakotvornost sončnih žarkov) kot na mrazu
 - iii. delo od doma oziroma na daljavo: vključno z urejanjem delovnega časa ter razmejitvijo med zasebnim in delovnim časom. Definira se naj delodajalčeva obveznost za VZD pri delu od na daljavo oziroma od doma.
 - e. **Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti rakotvornim ali mutagenim snovem:** V njem se naj enako zaščito zdravja delavcev kot v primeru karcinogenov določi tudi za reprotoksine in nevarna zdravila.
 - f. **Pravilnik o preventivnih zdravstvenih pregledih delavcev:** Veljavni pravilnik je terminološko neuskkljen z novejšimi predpisi. IRSD v svojih letnih poročilih ugotavlja, da izvajalci medicine dela svojih nalog ne opravljajo v skladu z določili 33. in 36. člena ZVZD-1.
 - g. **Pravilnik o poklicnih boleznih:** Veljavni predpisi ne določajo pravno veljavnega postopka za priznavanje statusa poklicne bolezni, zaradi česar pri posamičnih delodajalcih praktično ni ocenjenega tveganja za nastanek poklicnih bolezni in tudi ne preprečevalnih ukrepov. Nujno potrebujemo zadostno zakonsko podlago za tak pravilnik (podnormiranost ZPIZ-2) in pravilnik sam.
 - i. Posodobitev seznama poklicnih bolezni najmanj z vsemi kemikalijami, za katere je določena mejna vrednost poklicne izpostavljenosti, izpuhi dizel motorjev, sončni žarki, radon, posttravmatska stresna motnja,
 - ii. Analiza statusa covid-19 kot poškodbe pri delu – zlasti ureditev glede dolgotrajnega covid-19 – se zavzemamo za status poklicne bolezni, kadar je dokazana okužba pri opravljanju dela.
 - h. **Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti biološkim dejavnikom pri delu:** posodobitev določil o varovanju zdravja zaposlenih glede na izkušnje pri epidemiji covid-19.
 - i. **Nov pravilnik o obvladovanju psiho-socialnih obremenitev na delovnem mestu:** Gre za delom povezani stres ter za nasilje in nadlegovanje na delovnem mestu. Določiti je treba načela ocenjevanja tveganja zaradi teh obremenitev in načrtovanje ukrepov za obvladovanje njihovih vzrokov.
 - j. **Nov pravilnik o obvladovanju tveganj za nastanek mišično-kostnih obolenj/poškodb:** mišično-kostne poškodbe so najpogostejši vzrok delovne invalidnosti in bolniške odsotnosti. Potrebujemo pravilnik z osnovnimi usmeritvami za ergonomsko ureditev delovnih mest.
- 3) **Proračunska sredstva za sofinanciranje organizirane stroke varnosti in zdravja pri delu:** MDDSZ sofinancira vrsto nevladnih organizacij na vseh področjih svojega delovanja z izjemo področja varnosti in zdravja pri delu, kar je potrebno preseči v naslednjem obdobju:
- a. **Zbornica varnosti in zdravja pri delu:** proračunska sredstva bi omogočila stroki, da razvije dejavnost, ki bi podpirala cilje MDDSZ na področju VZD.
 - b. **Fundacija Avgusta Kuharja:** s proračunskimi sredstvi je treba podpreti njeno delovanje za promocijo dosežkov stroke in s tem širjenje dobre prakse.

- 4) **Doktrinarna institucija:** Predvidena je kadrovska krepitev Sektorja za varnost in zdravje pri delu v okviru MDDSZ, ki bo prevzel tudi skrb za doktrino na področju varnosti in zdravja pri delu.
- a. **Na področju tehniške varnosti:** predvidi se naj proračunsko sofinanciranje uglednih institucij VZD, ki bi lahko na tej podlagi za MDDSZ prevzele pripravo strokovnih podlag
 - b. **Na področju medicine dela:** predvidi se naj proračunsko sofinanciranje KIMPDŠ in drugih ustreznih institucij (npr. na področju ergonomije...), ki bi lahko prevzele pripravo strokovnih podlag,
 - c. **Akreditirani laboratorij za analizo vzorcev merjenja delovnega okolja:** Seznanjeni smo, da morajo slovenski delodajalci pošiljati v tujino v analizo vzorce delovnega okolja, ker v Sloveniji ni tovrstnih laboratorijev. Za večjo dostopnost naj država zagotovi tak laboratorij vsaj pri Uradu RS za kemikalije ali pa sofinancira akreditacijo izbranih drugih laboratorijev.

Lučka Böhm,
izvršna sekretarka ZSSS za varnost in zdravje pri delu